

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

на тему:

«Мінімізація витрат на виробництво продукції: мікроекономічний аналіз»

Студента 2 курсу групи ФМО-21

напрямку підготовки «Фінанси і кредит»

Джердж І. В.

Керівник:

Длугопольський Олександр Володимирович

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
 ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

План курсової роботи з дисципліни «Мікроекономіка»
 На тему «Мінімізація витрат на виробництво продукції:
 мікроекономічний аналіз»

План:

Вступ

1. Теоретичні засади мінімізації витрат. *ко-можливості виробництва*
2. Мікроекономічний аналіз мінімізації витрат на виробництво продукції. *на ефективності функції "—" ?*
3. Проблемні аспекти мінімізації витрат та шляхи їх подолання. *(дослідження функції "—") ?*

Висновок

Література

*Копія вказана даною
 копією адміністрації
 2012-2015рр.!*

28/12/15
 Виконав студент групи ФМО-21

Джердж Ігор

Керівник:
 Проф. Дімуроцький О.В.

Зміст

Вступ.....	3
1. Теоретико-методологічні засади мінімізації витрат виробництва.....	5
2. Мікроекономічний аналіз мінімізації витрат на виробництво продукції на прикладі ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат».....	15
3. Проблемні аспекти мінімізації витрат та шляхи їх подолання досвід ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат».....	23
Висновки.....	30
Список використаних джерел.....	32
Додатки.....	34

Вступ

Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання починається зі здійснення витрат. Витрати є необхідною умовою функціонування підприємства. Необхідність вивчення витрат обумовлена тим, що вони є базою для формування цінової політики підприємства. У даний час продукція українських виробників має низьку конкурентоспроможність, що спричинено високими витратами на її виробництво. Крім того, якісь продукції вітчизняних товаровиробників значно поступається досягненням країн із ринковою економікою. Все це вимагає від керівників необхідність приділяти питанню управлінню витратами значну увагу. Тому, насамперед, необхідно зрозуміти суть витрат та приділити значну увагу ефективному управлінню ними.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності викладені у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Відповідно до П(С)БО 16 під витратами розуміють зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками). При цьому витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для якого вони були здійснені.

Різні вчені-економісти дають різне визначення категорії «витрати». Більшість з них визначають категорію «витрати», в основному, як поточні витрати підприємства, представлені показником собівартості продукції.

Деякі автори розглядають «витрати» як вартість придбання необоротних активів підприємства.

Так, Череп А.В. наголошує, що під витратами варто розуміти явні (фактичні, розрахункові) витрати підприємства, а під затратами зменшення засобів підприємства або збільшення його боргових зобов'язань у процесі господарської діяльності. А Грещак М.Г. та Коцюба О.С. визначають витрати

підприємства як обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети.

Колектив авторів Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А. дають наступне визначення поняття «витрати»: витрати - це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети. Онисько С.М. та Марич П.М. виділяють поняття «виробничі витрати». На їхню думку, «виробничі витрати - це спожиті у процесі виробництва засоби виробництва, які втілюють у собі минулу працю (сировину, матеріали, амортизацію основних засобів, працю робітників, зайнятих у процесі виробництва)».

Метою курсової роботи є дослідження мінімізації витрат на виробництво продукції: мікроекономічний аналіз.

Об'єктом дослідження є мінімізація витрат на виробництво продукції.

Предметом дослідження є мікроекономічний аналіз мінімізації витрат на виробництво продукції.

В курсовій роботі поставлені наступні завдання:

- охарактеризувати теоретико-методологічні засади мінімізації витрат виробництва;
- провести мікроекономічний аналіз мінімізації витрат на виробництво продукції на прикладі ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат»;
- проаналізувати проблемні аспекти мінімізації витрат та шляхи їх подолання досвід ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат».

Під час виконання курсової роботи використовувалися методи аналізу, характеристики порівняння.

Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

1. Теоретико-методологічні засади мінімізації витрат виробництва

Будь-яке виробництво завжди пов'язане з витратами, оскільки це — процес використання факторів виробництва, які втілюються у створеному продукті (товарі, послугі). Останній, як відомо, характеризується споживчою вартістю (корисністю) і трудомісткістю, тобто певною кількістю затрат уречевленої та живої праці. У підсумку вони і становлять вартість товару чи послуги. Частина їх вартості, яка втілює вартість уречевленої праці (засобів виробництва), існує ще до процесу виробництва. Вона лише переноситься на виготовлений товар у вигляді вартості матеріальних витрат. Жива праця людини створює чистий продукт — понад вартості перенесених на товар матеріальних витрат. Зрозуміло, що процес виробництва має безперервно повторюватись, а це можливо лише тоді, коли його фактори відтворюються. Частка вартості, яка авансується для постійного функціонування виробництва, визначається як витрати виробництва.

Необхідно розрізняти суспільні витрати і витрати підприємства. Сукупність матеріальних витрат уречевленої праці (вартість спожитих засобів виробництва) та витрат живої праці (необхідної і додаткової), що характеризує вартість виробництва товару для суспільства, становить суспільні витрати.

Сукупність матеріальних витрат уречевленої праці та витрат частки живої (необхідної) праці, тобто капіталу, що формує вартість виробництва товару для підприємства, називають витратами підприємства.

Таким чином, витрати підприємця (підприємства) на створення товарів нетотожні витратам суспільства.

Витрати виробництва — це грошовий вираз тих затрат підприємства (фірми), які показують, у що обходиться для нього створення відповідної продукції (товарів, послуг). До таких витрат належать елементи різних факторів виробництва, які використовуються в даному виробничому процесі. Основні з них: витрати на оплату живої праці (заробітна плата працівникам та підприємцям); витрати на придбання та утримання виробничих будівель, а

також машин — обладнання, верстатів тощо (засобів праці); витрати на оплату природних ресурсів (землі, води, корисних копалин), що використовуються у виробництві як сировина та матеріали (предмети праці); витрати на оплату енергоносіїв (нафти, газу, вугілля, електричної енергії) та ін. — також предметів праці тощо.

У матеріально-речовій структурі витрат в міру економічного розвитку змінюються як якісні параметри її елементів, так і функціональна роль основних з них. Тенденції таких змін зумовлюються науково-технічним прогресом.

У реальній господарській практиці існують об'єктивні причини, які пояснюють формування витрат виробництва як самостійної економічної категорії. В основі цього процесу лежать економічна відокремленість господарюючих суб'єктів (підприємств) і необхідність забезпечення їх простого відтворення. Підприємства-товаровиробники відносно економічно відокремлені один від одного як власники факторів (засобів) виробництва і створюваного ними продукту (товару). Подібне має місце навіть у межах однієї форми власності, наприклад у державному секторі, а тим більше — приватному.

Водночас речовий зміст витрат виробництва на різних етапах економічного розвитку має й різну суспільну форму. Так, в умовах простого товарного виробництва ці витрати вимірювалися вартістю спожитих матеріальних факторів виробництва. Разом з витратами праці безпосереднього індивідуального товаровиробника в формі суспільно необхідних затрат вони збігалися з вартістю товару.

Витрати виробництва як економічна категорія досліджувались багатьма вченими. Істотний внесок свого часу було зроблено представниками трудової теорії вартості, зокрема К. Марксом в третьому томі «Капіталу». Він розглядав капіталістичні витрати виробництва як затрати капіталіста-підприємця на заробітну плату, матеріали, сировину, паливо, амортизацію засобів праці та ін. Тобто витрати виробництва — це сума затрат минулої (уречевленої) та частки

живої праці, яка необхідна для виготовлення певного виду товару потрібної якості при досягнутому рівні розвитку виробництва. За Марксом, капіталістичні витрати виробництва є відокремленою часткою суспільно необхідних витрат на виробництво товару (його вартості).

У стандартних економічних моделях підприємство прагне до максимізації прибутку та мінімізації витрат підприємства. При цьому його стримують різні обмеження. Розглянемо найбільш суттєві з них.

Методика обчислення оподаткованого прибутку за Законом України „Про оподаткування по прибутку підприємств” та прибутку, який реально отримують підприємства, суттєво відрізняються.

Обліковий прибуток не збігається з оподаткованим прибутком, оскільки у фінансовому й податковому законодавстві коригування доходів і витрат здійснюється за різними статтями, у різних випадках або в різні терміни. Такі розбіжності називаються відстроченими податковими зобов'язаннями, або активами.

Обліковий (реальний) прибуток, тобто фінансовий результат до оподаткування, розрахований за правилами бухгалтерського обліку (ряд 170 або різниця між ряд 170 та ряд 175 Звіту про фінансові результати).

Розрахунковий (обліковий) податок на прибуток (показник)- це 30% від фінансового результату до оподаткування (ряд 170 Звіту про фінансові результати).

Витрати з податку на прибуток, тобто податок на прибуток, обчислений з урахуванням тимчасових різниць (ряд 180 Звіту про фінансові результати).

Оподатковуваний прибуток розраховується за Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.97 р. зі змінами і доповненнями і являє собою різницю між скоригованим валовим доходом та валовими витратами і амортизаційними відрахуваннями [19, с. 357-360].

Податок на прибуток (до бюджету), або реальний податок на прибуток, визначається на підставі Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.97 р. зі змінами і доповненнями.

Таким чином, різниця між податком на прибуток (до бюджету) та умовно визначеним, розрахованим на основі облікового прибутку, є реальною величиною, яка суттєво впливає на діяльність підприємств.

Пояснюються ці розбіжності впливом постійних тимчасових різниць у визначенні облікового та оподаткованого прибутків. Постійні різниці не змінюються протягом тривалого часу та пов'язані з розрахунком податку на прибуток, що сплачується до бюджету. Найчастіше такі різниці залежать від особливостей формування оподаткованого прибутку, установлених податковим законодавством, на відміну від формування облікового прибутку, який залежить від положень бухгалтерського обліку.

Як правило, постійні різниці виникають через визначення доходів та витрат, що не враховуються при обчисленні валових доходів та витрат, і одночасно впливають на розмір облікового прибутку. Показники, що змінюють лише оподаткований прибуток, трапляються рідше.

З урахуванням того, що чітко визначено склад витрат із податку на прибуток, можна констатувати, що постійні різниці не визнаються у складі витрат із податку на прибуток. Це відповідає нормативним актам, проте на практиці різниця між податком на прибуток, розрахованим згідно із Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" від 22.05.97 р. зі змінами і доповненнями, та умовним податком на реальний прибуток підприємства (фінансовий результат (прибуток) до оподаткування) досить суттєва [10].

Тимчасові різниці виникають у зв'язку з різницею в часі визначення сум доходів і витрат згідно з положеннями бухгалтерських нормативних документів та сум валових доходів і валових витрат за нормами податкового законодавства. Тимчасові розбіжності не можуть постійно формувати розбіжностей упродовж усього періоду діяльності підприємства. Тому саме вони є головним джерелом обліково-податкових різниць.

Відстрочені податкові зобов'язання утворюються при перевищенні оподаткованого прибутку над обліковим прибутком ($ОбП > ОпП$), тобто сплачений податок на прибуток більший за розрахунковий - така ситуація

трапляється у дев'яти випадках із десяти. А якщо ні, то нараховуються відстрочені податкові активи ($ОбП > ОпП$). Тобто тимчасові різниці, що підлягають обчисленню, спричинюють появу відстрочених податкових активів; тимчасові різниці, що підлягають оподаткуванню, спричинюють появу відстрочених податкових зобов'язань.

Податок на прибуток = витрати з податку на прибуток - відстрочені податкові зобов'язання + відстрочені податкові активи; або витрати з податку на прибуток (ряд. 180 Звіту про фінансові результати) = податок на прибуток + відстрочений податок або податок на прибуток + відстрочені податкові зобов'язання - відстрочені податкові активи.

Найчастіше тимчасові різниці, що виникають на підприємствах, являють собою видані й отримані аванси, які у податковому обліку впливають на формування валових доходів та валових витрат, тоді як для цілей бухгалтерського обліку видані та отримані аванси не визнаються доходами й витратами і відображаються у складі поточних зобов'язань та дебіторської заборгованості в рахунок наступних платежів [7, с. 125-129].

Таким чином, подальша сплата податку на прибуток - це чинник, що зумовлює постійне вилучення фінансових ресурсів та їх іммобілізацію.

За існуючого в Україні порядку оподаткування питома вага податків у виручці становить приблизно 20-35% залежно від структури собівартості, і ця частка має сталу тенденцію до зростання відповідно до збільшення розміру підприємства.

Співвідношення прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків, та податків, що сплачуються державі, яскраво свідчить, що підприємницький сектор головним чином працює на державу, а не на себе. Це співвідношення становить приблизно 7 : 30, і це при тому, що до уваги беруться тільки загальнодержавні податки. Якщо до них додати ще й різноманітні обов'язкові стягнення (державне мито, акцизи, різні патенти, ліцензії, дозвільні документи), то це співвідношення буде ще більшим.

Політика підприємства щодо оптимізації випуску та структури виробництва передбачає конкретні дії, що спираються на аналіз та прогнози попиту на ринку, спрямовані на:

- випуск нових видів продукції;
- додаткові маркетингові зусилля щодо збільшення виробництва і продажу існуючої продукції (рекламу, створення конкурентоспроможних умов продажу своїх товарів і сказання послуг (ціна, строки поставок, обслуговування покупців, після продажне обслуговування і т. ін.) [1, с. 11-18].

Резервами підвищення прибутку є зниження сум постійних і змінних витрат.

До резервів зниження суми і питомої ваги постійних витрат на підприємстві відносять:

- суттєве скорочення накладних витрат (витрат на управління) при неблагонадійній кон'юнктурі ринку;
- продаж частини обладнання і нематеріальних активів, що не використовується, з метою зниження потоку амортизаційних відрахувань;
- широке використання короткострокових форм лізингу машин і обладнання замість їхнього залучення до власності;
- скорочення обсягів ряду комунальних послуг, що споживаються та інші.

До резервів економії змінних витрат можна віднести:

- зниження чисельності робітників основного і додаткового виробництва за рахунок забезпечення зростання продуктивності праці;
- скорочення обсягів запасу сировини, матеріалів готової продукції в період неблагонадійної кон'юнктури ринку;
- забезпечення для підприємства вигідних умов постачання сировини і матеріалів, і таке інше [6, с. 53-54].

Механізм розподілу прибутку повинен передбачати послідовність дій:

На першому етапі із суми чистого прибутку вираховуються обов'язкові відрахування в резервний (не менш 5%, як передбачено статутом підприємства) та інші обов'язкові фонди спеціального призначення.

На другому етапі з частини чистого прибутку, що залишився, віднімаються кошти, що направляються на повернення раніше отриманих позичок (по яких наступив термін погашення), викуп облігацій і т.д.

Знайдена у результаті першого і другого етапів розрахунку сума чистого прибутку і представляє собою межі, в рамках яких реалізується відповідний тип дивідендної політики.

На третьому етапі частина чистого прибутку, що залишився, розподіляється па цілі виробничого розвитку і споживання. Підприємство дотримується залишкового типу дивідендної політики, тому в процесі цього етапу розрахунків пріоритетною задачею є повне задоволення потреби у власних фінансових ресурсах, сформованих за рахунок прибутку.

На четвертому етапі сформований за рахунок прибутку загальний фонд споживання розподіляється на фонд виплати дивідендів і фонд споживання персоналу підприємства (додаткове матеріальне заохочення працівників і задоволення їхніх соціальних потреб). Основою такого розподілу є обраний тип дивідендної політики і зобов'язання підприємства по колективному трудовому договору.

На п'ятому етапі визначається коефіцієнт дивідендних виплат за результатами реалізації дивідендної політики у звітному періоді (методика його розрахунку розглянута вище) [9].

Ефективність капіталізації прибутку може бути оцінена шляхом порівняння фактичної рентабельності власного капіталу із середньою ставкою депозитного відсотка на грошовому ринку. Якщо фактична рентабельність власного капіталу нижче ставки депозитного відсотка, то капіталізація прибутку для власників не вигідна. Розподілений прибуток у формі дивідендних виплат дозволив би їм одержати більш високий дохід.

Економічна політика формування та розподілу прибутку повинна спрямовуватись на:

- виявлення і ліквідацію втрат і збитків, їх причин і перебудування організаційної структури таким чином, щоб підприємство могло одержати максимальний прибуток;

- налагодження жорсткого внутрішньогосподарського контролю і проведення глибокої ревізії діяльності, інвентаризацію статей балансу, детальне вивчення складу матеріальних цінностей, особливостей готової продукції, дебіторської заборгованості;

- впровадження автоматизованої системи інформації, яка б могла своєчасно, достовірно, повно і систематично надавати керівним органам підприємства необхідну інформацію про зовнішні та внутрішні умови, інформацію про реальний економічний стан на підприємстві;

- об'єктивна оцінка недоліків у керівництві, практичній діяльності та кваліфікації керівного персоналу; вдосконалення методів управління підприємством на основі правильного добору керівників, підвищення рівня їх загальної і спеціальної освіти, а також шляхом застосування колективних форм керівництва підприємством;

- постійне дотримання розрахунково-платіжної дисципліни при розрахунках як з постачальниками, так і з покупцями продукції.

Комплексне виконання цих заходів дозволить покращити фінансовий стан підприємства [7, с. 85-86].

У короткостроковий період найдоступнішим методом управління витратами є їх зниження. Цей спосіб є найбільш ефективним у кризові моменти. При цьому можна обрати два напрямки: «мінімізація витрат при заданому рівні продажів», де мова і справді іде про зниження витрат, та «максимізація віддачі при фіксованому рівні витрат». Друга стратегія зовсім не означає, що витрат залишаться на тому ж рівні. Вони можуть зростати, якщо таке зростання підвищує їх ефективність. Крім того, дана стратегія вимагає

використання складніших «інструментів», таких як: оптимізація складських запасів, поставки «точно в час», різні методики управління асортиментом.

Мінімізація витрат у довгостроковому періоді - основне завдання, яке реалізується шляхом зміни всіх факторів з урахуванням кон'юнктури ринку.

Криві витрат у довгостроковому періоді показують мінімальні витрати виробництва будь-якого обсягу продукції, коли всі фактори виробництва є змінними.

У межах довгострокового періоду постійні витрати не мають місця.

Розбіжність довгострокового і короткострокового аналізу витрат виробництва полягає у відмінності ступеня еластичності факторів виробництва.

Протягом довгострокового періоду виробники мають можливість (яка нездійсненна у короткостроковому періоді) контролювати обсяг випуску і витрати, змінюючи не тільки інтенсивність виробничої діяльності на підприємстві, але й розміри і кількість підприємств.

Правило найменших витрат (Least Cost Combination Rule of Recourses) - це умова, при якій витрати мінімізуються в тому випадку, коли кожна грошова одиниця, що витрачається на кожний ресурс, дає однакову віддачу - однаковий граничний продукт (MP).

Правило найменших витрат забезпечує рівновагу виробника. Коли віддача всіх факторів однакова, зникає проблема їх перерозподілу, оскільки у виробника немає ресурсів, які могли б принести більший дохід. Виробник знаходиться у стані рівноваги, коли досягається оптимальна комбінація факторів виробництва, при якій забезпечується максимізація випуску [13, с. 229-230].

Отже, собівартість відображає реальні витрати підприємства на виробництво продукції, дає можливість визначити ефективність його роботи. Товаровиробники в умовах конкуренції повинні прагнути до скорочення витрат виробництва або собівартості продукції. Зниження собівартості продукції досягається за рахунок економії витрат по кожному елементу структури собівартості.

2. Мікроекономічний аналіз мінімізації витрат на виробництво продукції на прикладі ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат»

ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат» займається переробкою великої рогатої худоби, коней, свиней і виробництвом продукції з одержаного м'яса.

Структура виробництва підприємства:

Цехи основного виробництва:

1. Забійний цех
2. Жировий цех
3. Кишечний цех
4. Шкірзасолювальний цех
5. Холодильник (охолодження, замороження, зберігання)
6. Цех технічних фабрикатів (ЦТФ)
7. Обвалювальний цех

Цехи допоміжного виробництва:

1. База перед забійного утримання
2. Енергоцех та КВПіА
3. Автотранспорт
4. Компресорний
5. Механічний
6. Очисні споруди
7. Котельня

Основна продукція підприємства виробляється на двох підрозділах:

1. М'ясожирове виробництво,
2. Цех холодильної обробки м'яса і субпродуктів.

М'ясожирове виробництво.

1. Приймання сировини на базі передзабійного утримання худоби з оформленням документів і проведенням ветеринарного контролю.

2. Забій худоби, свиней, коней, знімання шкіри на механічній шкуррозйомці, нутровка, розпиловка на півтуші, виділення жиру, субпродуктів і

надання півтушам товарного вигляду. Забій худоби проводиться під наглядом ветеринарної служби. Обробка субпродуктів - поділ субпродуктів на види в залежності від біологічної цінності і способу обробки. Слизисті і шерстні субпродукти обробляють на центрифугах, де проходить прошпарки при t 65-72° С і очистки їх. Шерстні субпродукти обпалюються і промиваються в центрифугі вторично. М'якотні субпродукти промиваються, зачищаються і передаються в холодильник на заморозку,

3. Відділення перетопки жирів. Жири перетоплюються на автоматичній лінії АВЖ і розливаються в бочки або гофротару.

4. Відділення обробки кишок. Комплект кишок розбивається на окремі види: черева, круга, синюги, пузири з подальшою обробкою-звільнення від вмістимого обезжирювання, шлямівка, посол. Оброблені кишки використовуються для власного ковбасного виробництва, або продаються.

5. Шкури дообрязуються і засолюються (сухим посолом) на стелажах.

Відділення холодильної обробки м'ясопродуктів.

1. Одержанні при м'ясожировому виробництві півтуші яловичі, свинні, кінські по підвісних шляхах перегоняються в камеру охолодження м'яса з

$t - 0 +4^{\circ}$ С обладнану стаціонарними батареями з аміачним охолодженням. Частина охолодженого до $t +4^{\circ}$ С м'яса продається для подальшої переробки в ДП "Івано-Франківські ковбаси". Залишок м'яса заморожується в морозильних камерах при $t -23-27^{\circ}$ С. Морозильні камери обладнані повітреохолоджувачами, які працюють на аміаку з центрального компресорного цеху.

2. Субпродукти I та II категорії розкладаються в поліетиленові пакети і заморожується в блоках спеціальної форми.

3. Заморожені півтуші м'яса і субпродукти зберігаються на стелажах в штабелях при $t -18^{\circ}$ С для подальшої реалізації на ринку.

Вироблена продукція ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат» відноситься до групи товарів народного споживання і технічної продукції.

До товарів народного споживання відносяться продукти харчування

слідуючих назв і характеристик:

1. М'ясо яловичини I і II категорій, свинини 1-5 категорій, конини I-II категорій в півтушах охолоджене і заморожене до -8°C Використовуються, як сировина у власному виробництві, або реалізується на ринку.

2. Субпродукти в залежності від біологічної цінності діляться на I категорію (язик, печінка, нирки, серце, діафрагма) і II категорію (вим'я, голови, легені, селезінка, рубець, ноги, вуха). Субпродукти виробляються замороженими в поліетиленових пакетах в формі блоків $60*60*15$, або охолоджені. Використовуються у власному виробництві, або реалізуються на ринку.

3. Жири топлені харчові яловичі, свинні вищого, першого сорту, упаковані в бочки, використовуються на харчові цілі, а також для виробництва мила.

4. Півфабрикати м'ясні — вирізка, лопаточна і задня стегнова частини реалізуються в мережі громадського харчування.

5. Фарш - упакований і закліпсований в поліамідній оболонці, реалізуються в мережі громадського харчування.

Нормативи витрачання основної сировини та енергоресурсів для випуску одиниці продукції розробляються відділом головного технолога керується ГОСТ, РСТ ГСТ,ТУ.

В період 2014 рік - 1 півріччя 2015 року роботу підприємства можна охарактеризувати як стабільну, поквартальні коливання обсягів виробництва (особливо зменшення у I кварталі 2007 року через наявність великої кількості державних та релігійних свят, відсутності пропозиції сировини) відповідають середньостатистичним показникам по підприємствах даної галузі та промисловості в цілому. Але необхідно зазначити помітну тенденцію до зростання обсягів виробленої продукції, що підтверджується порівняльним аналізом даних за 2015 рік з відповідними періодом 2014 року.

Таблиця 2.1

Виробництво основних видів продукції ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат»

№	Вид продукції	Од. В.	2014 рік			I півріччя 2015 року			II кв., II кв. 2015 р.			до росту попереднього %
			Кількість, т	длЮчих оптових цінах,	Кількість, т	длЮчих оптових цінах,	Кількість, т	длЮчих оптових цінах,	Кількість, т	длЮчих оптових цінах,		
1	М'ясо (яловичина, свинина т.п).	Тн	3 521	4362 7	156 3	1738 3	938	111 80	128 6	14 272	137.1	
2	Субпродукти I категорій	Тн	180	1061	85	810	48	234	68	666	141,7	
3	Субпродукти II категорії	Тн	623	1229	283	1 296	167	338	230	1 094	137.7	
4	Жири топлені харчові	Тн	133	324	61	191	43	101	47	136	109.3	
5	Шкіри ВРХ	Тн	460	2 782	209	1 482	120	682	170	1 202	141.7	
6	М'ясо жиловане	Тн	111	1716	78	1 223	39	521	52	814	133.3	
7	М'ясо напівфабрика ти	Тн	104	371	4	47	34	110	2	20	5.8	
8	Інша	Тн		673		302		163		182	111.7	
	Разом:			5181 3		2273 4		13329		18386	137.9	

Підприємство в результаті своєї діяльності забезпечує достатню для даного типу виробництв глибину переробки сировини, отриманої в результаті забою заготовленої худоби. Так, крім власне м'яса, на підприємстві отримують наступну супутню продукцію: субпродукти 1 та 2 категорії, шкіри мокросолені, жири топлені харчові, кишечну та рогокопитну сировину, борошно м'ясокісткове, кормосуміші для годівлі звірів, ендокринну сировину (жовч згущену, підшлункову залозу, сім'яники та т.п.).

Основною сировиною для виробництва продукції є ВРХ, свині, коні.

Закупівля м'яса в живій вазі від населення протягом 2014 -2015 років проводилась товариством через підприємницькі структури і сільгоспвиробників на підставі укладених з ними договорів-доручень .

За умови договорів-доручень із заготівельниками за виконанням послуг по заготівлі м'яса в живій вазі від населення., на підставі приймальних квитанцій ф.ПК-2 м'ясо, де вказуються реквізити довідки місцевої ради про наявність земельної ділянки у Продавця худоби, паспортні дані та ідентифікаційний номер Продавця, сплачуються оргнакладні витрати в межах 8-9 % від вартості зданого товару без врахування дотацій.

Поставка сировини здійснюється як транспортом підприємства, так і транспортом заготівельників. В разі використання заготівельником власного транспорту, товариство компенсує транспортні витрати в розмірі 0.1 гри за 1 кг живої ваги [10].

Розрахунки товариства з підприємцями за придбане м'ясо в живій вазі проводиться шляхом перерахування належних сум на розрахунковий рахунок платіжним дорученням (вартість м'яса в живій вазі без ПДВ, організаційні витрати з ЛДВ). або готівкою з каси за пред'явленою довіреністю по факту поставки м'яса.

Водночас заготівельниками (підприємцями) проводиться закупівля м'яса в живій вазі від населення з послідуочим розрахунком готівковими коштами та оформлення приймальних квитанцій (форма ПК-2).

Закупка м'яса в живій вазі склала:

за період з 01.04.2014 р. по 31.12.2014р. - 7 115,2 тонн за період з 01.01.2015 р. по 30.06.2015р. - 3 438,5 тонн;

В порівнянні з попереднім 2013 роком обсяги заготівлі худоби в живій вазі в 2014 році зменшилися. Це спричинено зменшенням загальної чисельності поголів'я худоби в регіоні та загостренням конкурентної боротьби між м'ясопереробними підприємствами на ринку сировини.

Проведемо аналіз техніко-економічних показників діяльності ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат» який наведено в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Динаміка техніко-економічних показників ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат»

Показник	Рік	Абсолютне значення	Абсолютний приріст		Темп росту, %		Темп приросту, %	
			базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий	базовий	ланцюговий
Виручка від реалізації	2011	48954,10	-	-	100,00	-	-	-
	2012	49872,10	918,00	918,00	101,88	101,88	1,88	1,88
	2013	51125,30	2171,20	1253,20	104,44	102,51	4,44	2,51
	2014	60294,80	11340,70	9169,50	123,17	117,94	23,17	17,94
	2015	93980,70	45026,60	33685,9	191,98	155,87	91,98	55,87
собівартість реалізованої продукції	2011	25487,50	-	-	100,00	-	-	-
	2012	27895,40	2407,90	2407,90	109,45	109,45	9,45	9,45
	2013	29830,30	4342,80	1934,90	117,04	106,94	17,04	6,94

ii	2014	45472,10	19984,60	15641,8	178,41	152,44	78,41	52,44
	2015	70923,50	45436,00	25451,4	278,27	155,97	178,27	55,97
валовий прибуток	2011	2415,50	-	-	100,00	-	-	-
	2012	2685,50	270,00	270,00	111,18	111,18	11,18	11,18
	2013	2985,70	570,20	300,20	123,61	111,18	23,61	11,18
	2014	4773,70	2358,20	1788,00	197,63	159,89	97,63	59,89
	2015	7393,80	4978,30	2620,10	306,10	154,89	206,10	54,89
Власний капітал	2011	6587,50	-	-	100,00	-	-	-
	2012	6985,40	397,90	397,90	106,04	106,04	6,04	6,04
	2013	8786,30	2198,80	1800,90	133,38	125,78	33,38	25,78
	2014	9347,20	2759,70	560,90	141,89	106,38	41,89	6,38
	2015	9557,00	2969,50	209,80	145,08	102,24	45,08	2,24
кредиторська заборгованість за товари, роботи послуги	2011	5685,20	0,00	-	100,00	-	0,00	-
	2012	1254,60	-4430,60	-4430,60	22,07	-77,93	-77,93	-77,93
	2013	2431,10	-3254,10	1176,50	42,76	20,69	-57,24	20,69
	2014	1525,70	-4159,50	-905,40	26,84	-15,93	-73,16	-15,93

	2015	20892,40	15207,20	19366,7	367,49	340,65	267,49	340,65
прибуток від звичайної діяльності	2011	2154,20	-	-	100,00	-	-	-
	2012	3568,50	1414,30	1414,30	165,65	165,65	65,65	65,65
	2013	510,10	-1644,10	-3058,4	23,68	14,29	-76,32	-141,97
	2014	2559,30	405,10	2049,20	118,81	501,73	18,81	95,13
	2015	209,80	-1944,40	-2349,5	9,74	8,20	-90,26	-109,07

Як видно з наведених даних протягом аналізованого періоду по ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат» виручка в 2015 р. порівняно з 2014 роком зросла на 336859 тис.грн, порівняно з 2013 роком на 42855,4 тис.грн. темпи росту у 2015 році порівняно з 2014 роком становила 155,9%, порівняно з 2013 роком – 183,8%, що характеризує підвищений попит на м'ясопродукти, збільшення робочої потужності. Розширення ринку збуту.

Також зростає валовий дохід протягом аналізованого періоду 2013-2015 рр. У 2015 році збільшився порівняно з 2014 роком на 2619,9 тис.грн. і становив 154,9%, порівняно з 2013 роком росту зріс в 2,5 рази.

Затрати на 1 грн. товарної продукції в 2015 році становив 0,75 грн., в 2014 році 0,49, в 2013 – 0,58 грн.

Із зростанням вартості продукції і енергоносіїв затрати в 2015 році зросли порівняно з 2014 роком на 1 грн. товарної продукції на 0,26 грн.

3. Проблемні аспекти мінімізації витрат та шляхи їх подолання досвід фірми

Оскільки своєчасне і повне надходження виручки від реалізації є предметом особливої і постійної уваги підприємств, то фінансові служби у взаємодії зі збутовими та виробничими підрозділами домагаються суворого дотримання договірної дисципліни поставок щодо асортименту, якості продукції, ритмічності відвантаження продукції споживачам, пильно стежать за своєчасністю розрахунків за продукцію.

Затримка надходження виручки від реалізації паралізує роботу підприємства: воно не може своєчасно розраховуватися з постачальниками, затримує виплату заробітної плати робітникам і службовцям, розрахунки з бюджетом; в кінцевому рахунку це призводить до зменшення обсягу виробництва. На жаль, у перехідний для ринкових відносин період все це у великих масштабах відбувається в Україні, оскільки не відрегульовані питання, пов'язані з формуванням фонду оборотних коштів, які мають обслуговувати сферу розрахунків, є збої у банківському механізмі організації розрахунків, підприємства не можуть пристосуватися до порядку розрахунків у вигляді попередньої оплати товарів і послуг [14, с. 56-59].

Дохід (виручка) від реалізації продукції є основним джерелом доходів ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат», тому фінансова служба зобов'язана забезпечити повне й рівномірне надходження її від покупців. Це потребує встановлення фінансового контролю за ритмічністю виробництва, дотриманням графіка відвантаження готової продукції, одержанням платіжних документів, своєчасним переданням їх покупцям або в банк — залежно від форми розрахунків, які встановлені в договорах.

Дослідники виділяють наступні складові економічної стійкості підприємств: виробничу, технологічну, організаційну, фінансову, ресурсну, інвестиційну, ринкову, інтерфейсну, соціальну та екологічну. З огляду на специфіку функціонування підприємств, вважається за доцільне виділити такі

складові економічної стійкості, як виробнича, фінансова, ресурсна, соціальна та екологічна (табл. 3.1). кожна із складових економічної стійкості детермінується рядом внутрішніх і зовнішніх чинників. Так, виробнича стійкість підприємства відображає ступінь використання та захищеності його виробничого потенціалу. Вона визначається рівнем технічної, технологічної й організаційної стійкості підприємства і характеризується рівнем прогресивності технологій та продукції, що виробляється, ступенем адекватності організаційної й виробничої структури підприємства обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі (рис. 3.2).

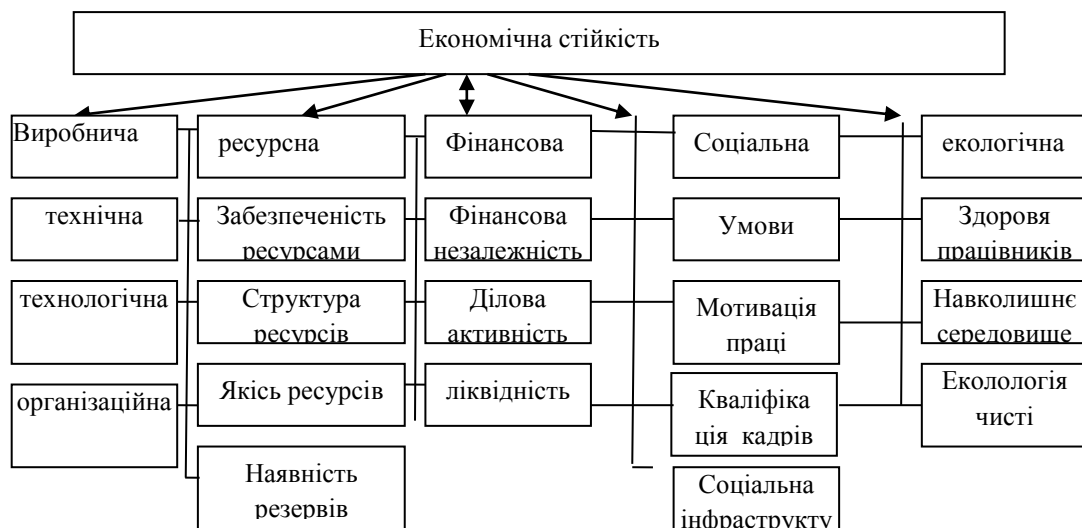

Рис 3.2. Основні напрями забезпечення економічної стійкості ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат»

Фінансова стійкість залежить від забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами. Вона відображає збалансованість засобів і джерел їх формування, доходів та витрат, грошових і товарних потоків, оцінюється на підставі співвідношення власного й залученого капіталів підприємства, темпів нагромадження власних засобів у результаті (господарської діяльності, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань, забезпеченість матеріальних оборотних засобів власними джерелами. Про її послаблені свідчать зниження ліквідності, зростання кредиторської та дебіторської заборгованості [17, с. 161-165].

Ресурсна стійкість характеризує забезпеченість виробництва основними видами ресурсів (матеріально-технічними, фінансовими, трудовими, інформаційними), їх якість, ефективність використання, наявність резервів тощо (Додаток А). Одним із найважливіших ресурсів ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат», є його працівники, без яких навіть автоматизоване виробництво буде недієздатним. З огляду на це окремою складовою економічної стійкості підприємства слід виділити соціальну стійкість, яка характеризує соціальну стабільність у її виробничому колективі, умови праці, розмір мінімальної заробітної плати, середню заробітну плату, чисельність працівників, розмір заробітної плати яких нижчий від прожиткового мінімуму, заборгованість із заробітної плати тощо. Для підприємств оцінка соціальної стійкості є дуже важливою, оскільки низький рівень розвитку соціальної інфраструктури спричиняє зростання міграції кваліфікованих і молодих кадрів, внаслідок чого в підприємствах загострюються такі проблеми як плінність кадрів, їхня вікова структура й рівень кваліфікації.

З Додатку А видно, що досягнення економічної стійкості забезпечить підприємству не лише стабільні високі економічні результати діяльності, а й дасть змогу йому комплексно розвиватися, в довгостроковій перспективі задовольняючи свої потреби.

Характеризуючи структуру фінансової підтримки розвитку агропромислового комплексу на державному рівні (без урахування видатків на місцях через відсутність відповідної звітності та незначний їхній розмір), вкажемо на переважання в абсолютному розмірі непрямой підтримки за допомогою спеціальних режимів і механізмів оподаткування над прямим бюджетним фінансуванням [13, с. 229-230].

ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат», потрібно постійно проводити аналіз цін на свою продукцію. Як свідчить попередній аналіз цін по галузі що ціна на продукцію надалі буде зростати. Зростання ціни не залежить від цінової політики підприємства, метою якої є, навпаки, встановлення оптимально низької ціни, що привело б до збільшення збуту, а залежить від економічних

факторів, які торкнулися всіх підприємств України. А саме: інфляція, неефективна податкова політика, постійне зростання цін на паливо і енергію, збільшення ціни зерно.

Підприємство потрібно активно займатися рекламною діяльністю. Його рекламні оголошення повинні періодично друкуватися в обласних газетах.

ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат», потрібно брати участь у різних виставках і ярмарках, які проводяться періодично в осінній період, що є важливою складовою конкурентної боротьби та підвищення стимулювання персоналу, так як працівники отримують спеціальні надбавки до заробітної плати від участі в даних ярмарках.

ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат», щорічно потрібно складати фінансовий-план, в якому воно має планувати основні заходи на наступний рік.

Визначення збутової політики передбачає планування і формування каналів збуту товарів кооперативу по прямому або непрямому методу [9].

Прямий метод передбачає зв'язки: підприємство – виробник – споживач.

Непрямий метод представлений наступними зв'язками:

1. Підприємство–виробник – Оптова торгівля – Роздрібна торгівля – Споживач.

2. Підприємство – виробник – Дрібнооптова торгівля – Підприємства громадського харчування.

ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат», повинне використовувати обидва методи. Перевагами прямого методу є те, що кооператив здійснює управління всіх процесів товаропросування і має чіткий обернений зв'язок, який дозволяє швидко реагувати на зміни потреб споживачів. Крім того, в даній економічній ситуації існує криза неплатежів, тобто, коли посередник бере продукцію під реалізацію, а гроші за неї повертає лише через декілька місяців. Звісно, ці кошти на довгий час вилучаються з виробничого процесу.

Перехід економіки на інтенсивний шлях розвитку, орієнтація господарського механізму на економію і бережливість викликають необхідність створення нових організаційних форм пошуку найбільш ефективних напрямків

планомірного зниження матеріаломісткості виробництва і раціонального використання матеріальних ресурсів.

Заключним етапом аналізу собівартості є загальний підрахунок невикористаних резервів, зменшення витрат і можливості підвищення рентабельності діяльності підприємства за рахунок мобілізації цих резервів.

Особливістю резервів зниження собівартості є їх комплексний характер, оскільки в них відбиваються використання всіх ресурсів підприємства - трудових, матеріальних і грошових.

Резервами зниження собівартості є лише ті, які створюють реальну економію засобів. До них відносять:

- скорочення затрат матеріалів на одиницю продукції;
- випередження темпів зростання продуктивності праці над темпами зростання заробітної плати;
- впровадження використання передової техніки і технології;
- покращання використання обладнання, скорочення затрат на його утримання і експлуатацію.
- економне використання предметів праці
- скорочення витрат від браку
- зниження внутрішньовиробничих витрат [1, с. 11-15].

До резервів зниження собівартості не відносять фактори, які зв'язані з асортиментом і структурою випущеної продукції, зміною оптових цін на матеріали, ставок обов'язкових відрахувань і тарифів.

Резерви зниження собівартості а аналізі потрібно розглядати в двох взаємозв'язаних аспектах: за видами затрат і характером їх використання.

За видами затрат резерви поділяються на групи, пов'язані з економією матеріальних цінностей, транспортно - заготівельних витрат, заробітної плати на одиницю продукції, зниженню і запобіганню браку, витрат на обслуговування і управління виробництвом на одиницю продукції.

По фактору використання резерви, пов'язані з удосконаленням технології виробництва, оснований модернізацією обладнання, покращання організації

виробництва, праці і управління.

В числі найважливіших напрямків роботи по економії матеріальних ресурсів ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат» можна виділити наступні:

- зниження матеріаломісткості продукції;
- збільшення випуску готової продукції;
- зменшення і ліквідація витрат;
- використання вторинних ресурсів і відходів.

Напрямки економії матеріальних ресурсів показують за рахунок яких заходів можна реалізувати ту чи іншу економію ресурсів.

Таким чином, джерела економії – це потенційні матеріальні ресурси, обсяг котрих потрібно і можна кількісно оцінити.

По початковій класифікації джерел економії матеріальних ресурсів виділяють два дивиденди економії: пряма і побічна.

Пряма економія матеріальних ресурсів – це скорочення затрат на одиницю продукції. Утворюється безпосередньо в виробничому процесі.

Побічна може бути отримана як в сфері виробництва, так і в сфері обігу. Вона утворюється поза виробничим процесом за рахунок раціонального розміщення і зберігання виробничих і товарних запасів, використання ресурсів вторинної сировини [6, с. 57-58].

Основні групи джерел прямої економії ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат»:

- цільове використання технології виробництва, направлене на економію матеріальних ресурсів (розробка раціональних способів розкрою листового металу, впровадження економічних профілів прокату, широке застосування зварних конструкцій);
- підвищення якості сировини;
- зменшення витрат і відходів.

Групи джерел побічної економії:

- заготовка і раціональне використання вторинних ресурсів та штучних;
- зменшення витрат матеріальних ресурсів та їх транспортування.

Основне значення в оцінці можливих резервів економії матеріальних ресурсів відіграє аналіз їх використання, так як лише на його основі можна зробити висновки про можливі резерви економії матеріальних ресурсів на даному підприємстві за аналізований період.

Розрахунок можливих факторів зниження собівартості продукції у ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат»:

- ліквідація перевищення прямих матеріальних витрат на виготовлення продукції;
- ліквідація непродуктивних виплат заробітної плати основним виробничим робітникам;
- доведення до планових розмірів витрат на утримання й експлуатацію устаткування;
- ліквідація понадпланових і непродуктивних виплат у складі загальногосподарських витрат;
- те саме у складі загальновиробничих витрат;
- втрати від браку [10].

Мобілізація резервів зниження собівартості продукції що, як показує аналіз, є у розпорядження підприємства, забезпечує:

- а) зниження рівня витрат на 1 гривню товарної продукції;
- б) підвищення рентабельності продукції ;

Для більш точного розрахунку економії електроенергії потрібно встановлювати лічильники в кожному цеху і в кожному підрозділі.

Отже, загальна економія витрат гумової суміші по цих виробках становить 21,3 грн. Для того, щоб запобігти понаднормативним витратам сировини і матеріалів, я пропоную переглянути норми витрат по всіх видах продукції, що виготовляються на підприємстві.

Значеним резервом зниження матеріалоемності продукції є максимілізація використання відходів у власному виробництві. Нова технологія виробництва, для виготовлення пресформи, передбачає переробку крихту і її подальше використання при виробництві.

Висновки

При управлінні підприємством важливим є управління витратами – їх регулювання та контроль. Для ефективного управління потрібно також володіти інформацією про об'єкт витрат – продукцію, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом витрат. Для успішної діяльності підприємства основною задачею є досягнення оптимального рівня витрат на виробництво. Це забезпечує зростання конкурентоспроможності продукції та обумовить довгострокове економічне процвітання підприємства.

Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та визначення собівартості продукції. Велике значення класифікації затрат в управлінні ними і, перш за все, здійснення калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління.

Класифікація витрат ґрунтується на принципі «різні витрати для різних цілей» – мета, з якою класифікують, визначає її методику та склад окремих груп витрат.

В умовах переходу до ринкової економіки підприємство стикається з масою непередбачуваних факторів, що змушує відмовитись від жорсткого планування і переходу до гнучкої системи економічного регулювання його діяльності. Технологія планування витрат повинна концептуально відрізнитися від нинішньої системи, відповідати стандартам ринкового середовища. Нереально застосовувати єдині для всіх підприємств норми і нормативи, проте регулювати рівень витрат необхідно через амортизаційну політику держави, оподаткування витрат тощо.

ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат» займається переробкою великої рогатої худоби, коней, свиней і виробництвом продукції з одержаного м'яса.

В період 2014 рік - 1 півріччя 2015 року роботу підприємства можна охарактеризувати як стабільну, поквартальні коливання обсягів виробництва (особливо зменшення у I кварталі 2007 року через наявність великої кількості

державних та релігійних свят, відсутності пропозиції сировини) відповідають середньостатистичним показникам по підприємствах даної галузі та промисловості в цілому. Але необхідно зазначити помітну тенденцію до зростання обсягів виробленої продукції, що підтверджується порівняльним аналізом даних за 2015 рік з відповідними періодом 2014 року.

Затрати на 1 грн. товарної продукції в 2015 році становив 0,75 грн., в 2014 році 0,49, в 2013 – 0,58 грн.

Із зростанням вартості продукції і енергоносіїв затрати в 2015 році зросли порівняно з 2014 роком на 1 грн. товарної продукції на 0,26 грн.

Отже, на сучасному етапі раціонально було б змінити методи планування витрат і результатів виробництва. Важливим кроком буде удосконалення чинної системи обліку витрат, а також максимально наблизити її до міжнародних стандартів, враховуючи при цьому кращі традиції та досягнення національного контролю витрат. Потрібно посилити державний контроль за доходами та витратами підприємств з метою запобігання «тіньовій економіці», а також вдосконалити П(с)БО 16 щодо всіх видів витрат. Не зважаючи на те, що рівень розвитку нашої економіки значно нижчий від розвинених країн, проте, спираючись на їхній досвід, можна вмонтувати певні світові здобутки в українську систему обліку витрат, але не ігнорувати, а вдосконалювати здобутки вітчизняної системи.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2012. – № 1 (22). – С. 11-18.
2. Власик Г.В. Аналіз та оцінка існуючих систем управління витратами//Серія: Економіка та підприємництво.-2006.-№6.-с.76-79.
3. Голубовський Л. Аналіз сучасних методів управління витратами/ Л.Голубовський // Галицький економічний вісник. — 2010. — № 1(26). — С. 187-192.
4. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / С.Ф. Голов. — К.: Лібра, 2008. – 704 с.
5. Давидович І.Є. Управління витратами: навч. посібн. / І.Є. Давидович – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
6. Засадний Б. Витрати для ефективного управління діяльністю підприємства // Справочник економіста. – 2009. -№13. –с. 57-62.
7. Ковтун С. Управление затратами / С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук. – Харьков : Изд. дом «Фактор», 2008. – 272 с.
8. Крушельницька О. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах / О. В. Крушельницька // Вісник ЖДТУ.– 2010.– № 1.– С. 125 – 129.
9. Крушельницька О. В. // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2010. - № 1(51). – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/>
10. Мудра Т. М. Діагностика процесу управління витратами на засадах функціонального підходу: теоретичні аспекти та практичне застосування / Т. М. Мудра, Л. І. Чернобай, Н. Л. Калиновська. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nie/2011_3/087-091.pdf.

11. Панасюк В. М. Витрати виробництва: управлінський аспект / В. М. Панасюк.– Тернопіль : Астон, 2005. – 228 с.
12. Пилипенко А. А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства : наукове видання / А. А. Пилипенко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2007. – 276 с.
13. Скоропад І. С. Механізм управління витратами підприємства / І. С. Скоропад, Б. Р. Балюк // Науковий вісник НЛТУ України. – – 2010. Вип. 20.10. – С. 229– 232.
14. Турило А. М. Управління витратами підприємства : навч. посібник / А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. – К. : Центр учбової літератури, 2006. – 120 с.
15. Христенко Л. М. Побудова системи управління витратами промислового підприємства / Л. М. Христенко, Р. О. Мозговий // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.– 2011. – № 3 (157). – С. 247–253.
16. Цимбалюк Л.Г, Скригун Н.П. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва, як основа зменшення ціни товару/ Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 3(15)2011. – 88-95 с.
17. Ясінська, А.І. Методологія та організація системно-орієнтованого управління витратами підприємства для прийняття управлінських рішень / А. І. Ясінська, Н. І. Подольчак // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2012. – №7(727). – С. 161-172.
18. Яценко О. І. Стратегічний підхід в управлінні витратами підприємства / О. І. Яценко, О. М. Майданська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.2. – С. 145–149.
19. Ясінська А. І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах / А. І. Ясінська // Вісник Національного університету Львівська політехніка.– 2007.– № 14 (594). – С. 357–360.

Цілі стійкості підприємства ВАТ «Тернопільський м'ясокомбінат»

Стійкість	Ціль	Чинники впливу
Економічна	Оптимальне використання підприємницького потенціалу; швидка адаптація до динамічних змін зовнішнього середовища; задоволення в довгостроковій перспективі потреб усіх учасників господарської діяльності	Державна політика; розвиненість ринкової інфраструктури; якість управління; організаційно-виробнича структура; територіальні особливості розміщення; розвиненість кооперації та інтеграції
Виробнича	Оптимальні пропорції виробництва забезпечення продукцією власних потреб та потреб ринку; збереження продуктивності виробництва в довгостроковій перспективі	Організаційно-виробнича структура; масштаб виробничої діяльності; прогресивність технології виробництва; забезпеченість матеріально-технічними ресурсами
Ресурсна	Забезпечення виробництва основними видами ресурсів; створення резервів основних ресурсів;	Рівень ресурсного забезпечення; ступінь зносу матеріально-технічних засобів; якість і компактність

	створення умов для ефективного	розміщення земельних ділянок; демографічна ситуація на території розміщення підприємства
Фінансова	Фінансова забезпеченість підприємства; оптимальне співвідношення власного і залученого капіталів; збалансованість засобів і джерел їхнього формування; збалансованість доходів і витрат	Ступінь узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами навколишньої середовища; стан виробничого потенціалу; стан фінансових ресурсів; ступінь залежності від зовнішніх кредиторів ступінь збалансованості й комплексності фінансових інструментів у підприємстві.
Соціальна	Забезпечення соціальної стабільності у колективі; забезпечення працівникам необхідних умов праці; висока продуктивність праці	Якість і форма управління; рівень заробітної плати; освітній рівень кадрів; наявність і стан об'єктів соціальної інфраструктури
Екологічна	Збереження цілісності навколишнього природного середовища та здоров'я працівників	відповідність продукції екологічними стандартам; технологічний вплив на навколишнє середовище